

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

XII. In Transylvania omnium sectarum genera nidulantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

ditos vi ad Catholicam religionem adducere se non posse, lenioribus remedijs vtendum sibi duxit. Claudiopoli ergo, vbi mira erat Artianorum multitudo, Societati Iesu Collegium extruxit, hanc, ceterorum Regum ac Principum exemplo, commodissimam rationem existimās pestem quæ sub priori Principe longe lateque grassata fuerat, reprimendi. Tanta vero de Principis huius virtute fuit existimatio, vt Poloni, post Henrici III. Galorum regis discessum, vel reditum in Franciam, eum præ ceteris regno dignum iudicarent, Anno 1572. Itaque in Poloniam proficiscens Stephanus Transylvaniæ Principatum in manus fratris sui *Christophori*, non minus Catholicæ religionis amanti Principis, consignauit, eique præ ceteris omnibus rebus, curam Patrum Societatis Iesu, suis auspicijs in eam prouinciam adductorum, commendauit. Quod mandatum ille diligenter exsequutus est, & prædictos Patres in possessione Collegij Claudiopolitani misit, eo ipso tempore quo Prouinciæ Ordines comitia Tordæ habebat: Anno 1579. qui quum Principem à proposito hoc diuertere frustra tentassent, ad eum in hanc sententiam scripserant: *Intellexisse se quum ex ipsius, tum ex serenissimi Polonia regis litteris causas, ob quas Iesuitarum Societatem in Transylvaniam introduxerit: quorum quum potissima sit inuentus institutio, regere se etiam atque etiam, vt Patres illi intra prædictos limites continere se iubeantur, ne ob religionis diuersitatem nouis turbis occasio datur. Quum vero Princeps Christophorus eisdem etiam Albæ Iuliæ Collegium assignare veller, vt ad tam copiosam messem boni operarij vndique suppetere, & res tantum non à bi conclamata in melius restituerentur: ijdem Ordines, (in quibus omne genus erat hæreticorū) Claudiopoli Anno M. D. LXXXI. congregati, Prædicantium impulsu rursus ei supplicauerunt, ne Iesuitas amplius introduci sineret. Quod si qua ciuitas sit qua Romana religionis Ecclesiasten desideret, prius inquiri iuberet an id potentium tantus sit numerus, vt Pastore opus habere videantur, ac tum dum aliquis accersatur. Equum vero non esse, vt in paucorum hominum gratiam publica quies perturbetur. Perstabat nihilominus in proposito Princeps; sic vt institutis ad votum Collegijs, plurimi indices ad Ecclesiam, quam temere deseruerant, sunt reuersi.*

Christophoro vita functo, Sigismundus Battorius filius successit, magni animi summæque expectationis iuuenis, cui vix dum nato communis hominum opinio Principatum fuerat augurata.

Erat enim Catholicæ Ecclesiæ eiusque legum obseruantissimus, vt cuius omnis pueritia & adulescentia à Partibus Societatis Iesu tam literis quum moribus formata & exulta fuerat. P. quidem Leliesium pueritiæ suæ moderatorem, semper ille tãquam parentem obseruauit & coluit: cuius potissimum instinctu, dissolutio quod prædecessores ipsius cum Turcarum tyranno contraxerant federe, & abdicato ipsius patrocinio, fedus cum Rudolpho Imperatore iniit, quæque ad status sui defensionem pertinerent, diligenter præparauit, dicens, *malle se cum Christianis sociatum omnia perdere, quam infidelibus imperium & salutem debere.* O felicem & gloriosum Principem, si exitus tam præclaris principijs respondisset! In quæ præcipua Reges & Principes ab ambitione, inuidia & zelotypia abducuntur, sic vt ad ea sæpe descendant quæ nunquam antea præuiderant, immo ne cogitarent quidem: quemadmodum huic Principi accidit, vt in sequentibus videbimus.

XII. Quum hoc modo Catholicis res sub Sigismundi Principatu, qui Patrū Societatis Iesu Confilijs præcipue utebatur, prospere aliquamdiu cederent, & eorundem opera multi quotidie ex hæresi ad Catholicam fidem conuerterentur: ecce diabolus proceres aliquos, Lutheranis, Calvinistis vel Artianis etiam fauentes suscitauit, ad fedus inter se sub libertatis prætextu, in Catholicæ Ecclesiæ, cuius prosperitati inuidebant, perniciem inuendum: qui decreto factò, Anno 1588. contempta Principis astate, Patres omnes è Transylvania proscripserunt. His vero iniuste secum agi, quarantibus, vt lege secum ageretur, qui secundum leges recepti essent, neque in audiri damnarentur, aut vsiquod vel in moribus vel in doctrina scandalum commississent, id demonstraretur postulatis, responsum fuit, Nullas alias ipsorum partes esse quam obedire, quos facile appareat ad hoc à Papa esse conductos, vt prouinciam sub Romanæ Ecclesiæ iugum redigant: eum vero conatū sibi præuertendum esse. Sic ergo Principe valde inuito & reluctantante Patres è prouincia eiectionis, domicilium alibi quæsiuerunt: vixque hoc datum fuit Principis precibus, vt P. Alphonsum Carillium sibi retinere liceret. Non multo post Patrum discessum coniuratio contra Principem fuit inita, cuius dux fuit Balthasar Battorius Sigismundo proxima cognatione iunctus, Andrea Cardinalis frater: qui cum socijs coniurationis, Sigismundo vel ferro vel veneno è medio sublato, Principatum inuadere constituerat. Huius tam sceleratæ coniurationis quum

indicia

indicia quædam emanassent, Sigismundus P. Alphonso ad Casarem ablegato, quid in tanta faciendum sibi esset, Consilium exquisiuit, in qua nullius alterius fidem periclitari vellent. Alphonso in itinere a coniuratis comprehenso, litterisque ad Imperatorem prolatis, adeoque tota re patefacta, Sigismundus cum fidelioribus aliquot ministris, ne in coniuratorum manus incideret, discedit: illi vero indicto statim conuentu, coram Ordinibus proponunt: Quandoquidem Sigismundus Princeps sua sponte Principatum deseruerit, priuatam vitam posthac acturus, reliquum esse vt nouus Princeps eligatur. Ad Balhafaris potissimum Batorij intuitu factum fore: qui Ordinum suffragia in se inclinatura sperabat, vt qui ad eam dignitatem aspiraret, patrem non haberet. Interim idem P. Carillum dimittere iubet Sigismundus quam locis turis aliquam diu se continisset, vt quam viam Baltasar institutus esset, interea videret, tandem ad Imperatorem proficisci decreuit: verum P. Carillus in via ei occurrens, persuasit, ne longius discederet, eaque ratione omnium voluntates multo magis à se se ab alienaret, ac tandem etiam ab amicis, & qui à partibus ipsius adhuc stabant, desereretur. Tuto eum quum omnibus Catholicis, tum maxima populi parti fidere posse. Carilli Consilio obsequutus Sigismundus, Ordines prouincia certiores facit, falsum esse rumorum de se sparsum, quod Principatum renunciauerit. Quod vero in tutum locum secesserit, causas se grauis habere, ac præsertim vt insidias vita sua sine ulla causa firmè sentiat: qui tamen ne minima quidem offensionis sibi conscius sit, nec quidquam magis in uotis habeat quam Principatum à patre sibi relictum sartum intectum conseruare. His in conuentu perlectis litteris, non Ordines tantum qui conuentui intererant, sed etiam maior populi pars vna voce exclamarunt, *Volumus Sigismundum, Volumus Sigismundum.* Quare obstupefactus Baltasar, dissimulato suo conatu, & ipse abscessit.

XIII. Sic ergo ad Sigismundum Legati mittuntur, qui communi nomine eum vt rediret, rogarent; ille vero vt sibi redeunti se sitas reducere liceret, omnino volebat, tandem vero precibus quorundam vt tempori obsecundaret, & meliorem expectaret occasionem. Atus, sine illis reuersus est, ab accurrete vndique multitudine in crebili plausu & gaudio exceptus Baltasar quoque cum socijs honorifice ei obuiam processit, superiora excusans, & omnem in posterum obedientiam promit-

tens. Quem admodum vero illi conatus suos quibus poterant coloribus excusabant; ita Sigismundus vindicta, quam animo volebat, studium omnibus modis celabat, atque illis inprimis quibus maxime inensus erat, singularem beneuolentiam & fauorem ostentabat; in Baltasarem quoque noui Comitatus beneficio collato. Tandem vero siue nouis contra se insidijs compertis, siue priorum iniuriarum adhuc memor (absolute enim imperandi cupiditas siue zelotypia omnia etiam at ætissimæ cognationis vincula rumpit) captantes capere, & suis ipsorum irretire laqueis decreuit. Restato consociorum silentio & fide acta, vt per armatos aliquot homines viginti circiter proceribus, qui officij causa ad templum euntem comitatum aduenerant, manum intici iusserit; quorum deinde aliquot ad dicendam causam productos, & perfidiam conuictos, in carcere necari iussit, Baltasarem inprimis, multa nequicquam cum multis lachrymis obsecrantem. Re deinde ad prouinciæ Ordines, cui scilicet extremis istis remedijs sibi ut cadum, & perfidorum conatibus obuiam eundum statuisset, relata, Principatum potro tranquille administravit. Amurathes interum indignissime ferens, quod Sigismundus Rudolphi Cæsaris amicitiam suæ prætulisset, Sinanem Bassam cum centum armatorum millibus contra ipsum ablegauit, cum mandatis vt vivum aut mortuum in suam redigeret potestatem: cui Sigismundus imberbis fere adhuc, sed forti & magno animo iuuenis, cum quinquaginta millibus se obiecit, & magnam Turcici exercitus partem concidit. Videre ibi erat religiosos seu monachos nostros per mediam aciem, inter tormentorum fumum & fragorem, crucifixi imaginem in manibus gestantes discurrere, & Christianos ad fortiter pugnandum animare. Victoria hæc, quam postea Lippæ recuperatio valde auxit, inter paucas fuit memorabilis, & Principi huic iuueni magno exultationem & gloriam, toti vero Christianæ reipublicæ magna commoda, adeoque securitatem peperit: tantis illustrior, quod contra veteranum & multis contra nostros victorijs insolentem ducem, à tam paucorum annorum Principe parata esset. Secundum hæc Sigismundus Patres Societatis Iesu, abolito quod Anno M. D. LXXXVIII. contra eos promulgatum fuerat, decreto, Anno M. D. XCV. in veteres sedes & domicilia reduxit.